

ROOMANMOLEN – MOLEN(S) IN EEN MOLEN

RUDI NIESSEN

Onderdelen van afgebroken molens kunnen in andere molens nog goed van pas komen. Zo ook in de Roomanmolen, de stellingmolen van Sint-Pauwels, een deelgemeente van Sint-Gillis-Waas. Die werd gebouwd in 1847. Deze molen is nu eigendom van de provincie Oost-Vlaanderen en wordt bijgevolg beheerd door het Provinciaal Molencentrum Mola.

In 1867 kocht Eduard De Bruyne de Roomanmolen. Eduard was toen ook eigenaar van de Molen van de Vosselwijk, een kleinere en oudere staakmolen uit de nabije omgeving (afb. 1). De Roomanmolen zal vanaf 1868 enkel nog granen malen. De olieslagerij werd namelijk rond die tijd afgebroken.

Afb. 1: Vosselwijkmolen
Collectie Heemkundige Kring De Kluize - Sint-Pauwels.

De Molen van de Vosselwijk werd gebouwd in 1658 (afb. 2). In 1869 verdween deze molen letterlijk van de kaart. Hoe kwam dat? Eduard sloopte de molen. Gelukkig hergebruikte hij meerdere onderdelen voor zijn nieuwe aanwinst, de Roomanmolen. Enkele ervan, stukken van staart en wieken, bevinden zich nog in het gebouwtje achter de Roomanmolen. Dat dateert van 1872, dus van kort na de afbraak van de Vosselwijkmolen. Geen toeval dus.

Tijdens restauratiewerken (zie ons winternummer 2020) werd onze aandacht getrokken door een trapje en een meelschuif, voorzien van houtsnijwerk dat verwijst naar de paters Jezuïeten. Ook andere onderdelen roepen vragen op.

Afb. 2: Molen Vosselwijk
Collectie Heemkundige Kring De Kluize - Sint-Pauwels.

Trapje

In de hergebruikte trap (afb. 3) vinden we twee inscripties (afb. 4). De eerste inscriptie (afb. 5) bestaat uit het jaartal 1752 en een hart met drie doornen.

Dit zou een Jezuïetensymbool zijn.

Vlaktbij staan de letters NVD (afb. 6), daaronder 17 52 (of 50 of 53?, niet goed te lezen). Tussen 17 en 52(50/53?) is een hart met een kruis erop afgebeeld. Onder het hart staat IHS (zie ook verderop bij de meelschuif)

Hamvraag 1:

Het verband tussen de paters en de hergebruikte molen is ons onbekend. Ook de beheerder van het Benelux-archief van de paters Jezuïeten kon ons niet helpen. Jammer.

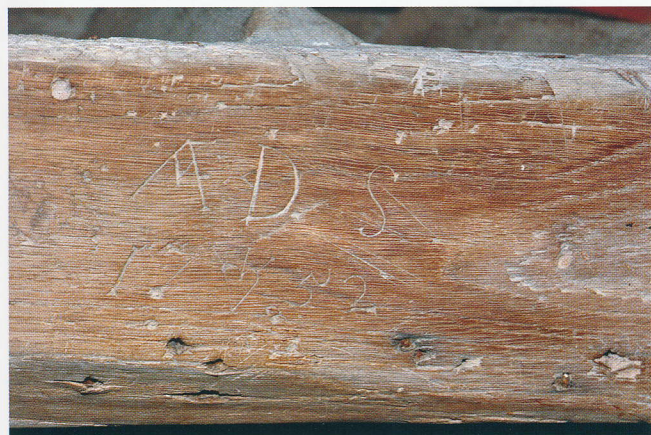
Hamvraag 2:

Hoe oud is het trapje (circa 1752)? Of is het jaartal 1752 het bouwjaar van de molen waaruit dit komt?

Afb. 3: foto: Rudi Niessen.

Afb. 4: inscriptie trap 1 en 2 - Foto: Rudi Niessen.

Afb. 5: inscriptie trap 1 - Foto: Rudi Niessen.

Afb. 6: inscriptie trap 2 - Foto: Rudi Niessen.

Afb. 7: meelplankje - Foto: Rudi Niessen.

Meelschuifplankje

Het plankje (van lindehout?) voor de meelschuif is zeer bijzonder (afb. 7). Het bevat de inscriptie AMDG en daaronder IHS. Deze letters betekenen: Ad Majorem Dei Gloria (Latijn) en Jezus (Grieks). Deze inscriptie zou ook verwijzen naar de paters Jezuïeten.

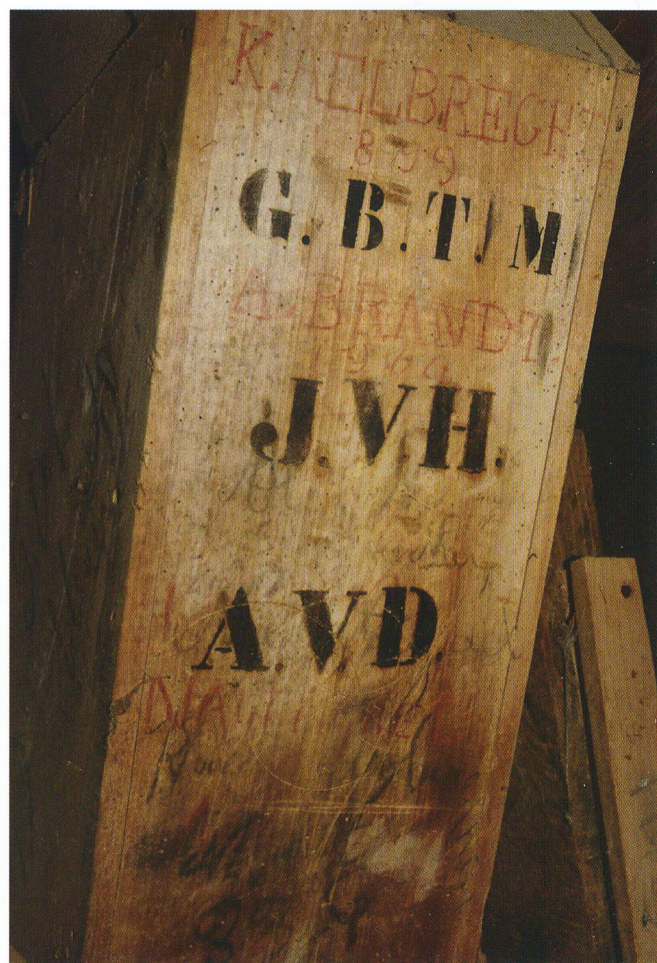
Toen we het – bij wijze van rondvraag – in de molenaarsgroep gooiden, beaamde hoogleraar-emeritus en minister van Staat Herman De Croo dat hij deze afkorting misschien wel duizenden keren had neergepend op het eerste lijntje van studiewerkjes, opstellen en examens in het jezuïetencollege Saint-Stanislas in Mons. Guy Van Damme, een van de leerling-molenaars en oud-leerling van het jezuïetencollege in Aalst, vertelde dat deze lijfspreuk van de jezuïeten op alle documenten stond.

Bijzonder detail: het plankje is bovenaan niet recht maar heeft twee gebogen randen die samenkomen in een lager punt. Het lijkt de bovenkant te zijn van een hart (Heilig Hart?).

Hamvraag 3:

Hoe oud is het meelplankje? Is de meelschuif even oud of ouder dan het trapje?

De voor- en achterkant van de meelschuif bevatten ook een reeks van symbolen, initialen en namen. Die verwijzen niet naar gekende eigenaars (afb. 8 en 9).

Afb. 8: meelschuif achterkant detail - Foto: Marc Vereecken

Afb. 9: meelschuif achterkant detail - Foto: Rudi Niessen

Afb. 10: gevlucht - Foto: Rudi Niessen.

Afb. 11: molenas - Foto: Rudi Niessen.

Afb. 12: luiwerk - Foto: Rudi Niessen.

Afb. 13: detail van het luiwerk - Foto: Rudi Niessen.

De maalzolder

In het plafond van de maalzolder werden de roeden van een oud gevlucht hergebruikt als steunbalken voor de steenzolder (afb. 10).

De kapzolder

Waar het vangwiel rond de molenas zit, treffen we sporen van oudere verbanden aan. Dat doet ons vermoeden dat deze ook afkomstig zijn uit een andere molen. De molenas werd tevens verzwaard met de jaagijzers van de olieslagerij (afb.11). De as zou wel eens uit een staakmolen kunnen komen. Bizar. ...

Hamvraag 4:

De Roomanmolen werd gebouwd in 1847... De Vosselwijkmolen gesloopt in 1869... Welke molenas werd er in 1847 gebruikt? Uit welke staakmolen komt deze as?

De luizolder

Op de luizolder is het luiwerk wederom samengesteld uit ouder materiaal (afb. 12). De lui-as is een as van een oud windkoppel. Het detail in afbeelding 13 (juist links van de rol) laat nog goed zien waar de gaten zijn waardoorheen indertijd de spaken staken.

Verder zijn er balken gebruikt die misschien wel hebben gediend hebben voor een sluis. De familie Rooman had banden met de getijdenmolen van Rupelmonde.

Hamvraag 5:

Komt dit windkoppel uit dezelfde, onbekende staakmolen?

Het bijgebouw

In het bijgebouw, opgericht in 1872, vinden we andermaal meerdere interessante onderdelen, zoals een kruisplaat (afb. 14) en een pestelroede (afb. 15), die de bovenliggende zolder dragen. Deze roede is duidelijk anders en dikker dan deze op de maalzolder. Daarnaast is een lange draagbalk vermoedelijk de staart van een molen (afb. 16).

Hamvraag 6: is het, op basis van de bouwdatum, bijna zeker dat de kruisplaat en de pestelroede afkomstig zijn van de Vosselwijkmolen?

Het oude molenaarshuis

Het originele molenaarshuis van de Vosselwijkmolen staat er nog steeds en wordt bewoond.

In de schouw is een tegel geplaatst met daarop een afbeelding, allicht van die molen (afb. 2).

Bijzondere details: het bouwjaar (?) 1658 , dus nog 100 jaar eerder dan de trap, met een Franse lelie en wapperende vlaggen.

Afb. 14: kruisplaat - Foto: Rudi Niessen.

Afb. 15: gevlucht - Foto: Rudi Niessen.

Afb. 16: staart - Foto: Rudi Niessen.

Conclusie

Hierboven werd een hele reeks van hamvragen gesteld. We voegen er nog een paar aan toe. Hoe aannemelijk is het dat de hergebruikte onderdelen uit de Vosselwijkmolen afkomstig zijn? Zou er geen tweede, vooralsnog onbekende molen in de running kunnen zijn? Bijvoorbeeld een molen die gesloopt werd vóór de bouw van de Roomanmolen in 1847 en niet in 1869!

Wie een plausibel antwoord kan bedenken, mag het sturen naar info@vlaamsemolens.com.

Uitgaand van het vermoeden dat circa 1752 het bouwjaar is van de “gerecycleerde” molen en de vaststelling dat de Roomanmolen werd gebouwd in 1847 ben ik in de molendatabase van Molenzorg Vlaanderen vzw gaan snuisteren.

Van de 3.414 verdwenen molens heb ik er enkele geselecteerd waarvan onderdelen zouden gediend kunnen hebben voor de bouw van de Roomanmolen.

Selectiecriteria: bouwjaar vóór 1760 en verdwenen rond 1847.

1. De Botermolen te Nazareth
in de buurt, gebouwd voor 1774
en omgewaaid in 1846
2. Hoogmolen II te Gent
gebouwd voor 1780 en verdwenen in de 19e eeuw
3. Molen Parasie te Gent
gebouwd voor 1775 en gesloopt in 1840
4. Molen De Meester I in Waasmunster
gebouwd voor 1775 en verdwenen in 1836,
behoorde toe aan een olieslager
5. Windbraakmolen te Werchter
gebouwd voor 1830 en gesloopt in 1845

In de Nederlandse database heb ik geen “bijna”-match gevonden.

Verdere verfijning zou mogelijk kunnen zijn indien de archieven van de Jezuïeten te Leuven digitaal of ter plekke kunnen worden geraadpleegd. Ik heb echter geen ervaring hiermee. Voelt zich iemand geroepen?